

Rautio, Piia

Platon ja rakkaus viisauteen

Kandidaatintutkielma
KASVATUSTIETEIDEN JA PSYKOLOGIAN TIEDEKUNTA
Intercultural Teacher Education
2023

Ap.t. 1:1 Edellisessä kirjassani, hyvä Teofilos, kerroin kaikesta siitä, mitä Jeesus teki ja mitä hän opetti, alusta alkaen aina siihen päivään saakka, jona hän Pyhän Hengen voimalla antoi valitsemilleen apostoleille käskynsä, ennen kuin hänet otettiin taivaaseen (Raamattu, 1938).

Ennen nasaretilaista eli Kreikan Ateenassa mies nimeltä Sokrates (469–399 eKr.). Sokrates oli vaikutusvaltainen opettaja. Häntä rakastettiin ja häntä ympäröi oppilaiden joukko. Kreikkalainen “Kristus-hahmo” opetti muun muassa kaunopuheisuutta. Hänen metodinsa oli “kysely.” Hänen oppilaistaan kuuluisin oli Platon (427–347 eKr.), joka on kirjoittanut opettajastaan kuolemattoman. Platon on ensimmäinen eurooppalainen historioitsija ja kirjailija, jonka kaikki teokset ovat säilyneet meidän aikaamme saakka. Tämä ei ole kaunokirjallinen tuotos Platonin, tuon eurooppalaisen kulttuurin suurimman filosofin, elämästä. Kirjallisuuskatsaukseni tähtää siihen, että oppisin mahdollisimman hyvin keskustelemaan Platonin filosofiasta. Kirjallisuuskatsauksessani käsittelen Platonin filosofiaa, kuten minä olen sen löytänyt Platonin teoksissa. Platonin samanaikainen leikkimielisyys ja vakavuus viehätti minua lukijana. Hänen metodinsa oli läpi hänen tuotantonsa dialogi; hän kyseli kyselemistään keskustelukumppaneiltaan, näyttääkseen, että tiedonhankinta metodina nimenomaan kysely on vaikuttavin ja opettavin. Platonissa on myös kepeyttä ja lennokkuutta. Hän vertaa metodologiaan muun muassa kättilöntaitoon: hän synnyttää kuulijassaan tietoisuuden; tietoisuuden tiedon rajoista sekä keskustelijoiden omasta tietämättömyydestään. Hän käsittää tietonsa syntyperän olevan jumalallista; joskus hän lausuu lyhyen rukouksen jumalten puoleen ennen kuin hän aloittaa keskustelun. Hänen uskontonsa oli ateenalainen uskonto: Afrodite, Eros ja Zeus olivat usein hänen mielessään ja mytologiat kiehtoivat häntä. Platonin tietoteoria, eli epistemologia, käsittelee hyveen olemassaoloa. Hän kysyy: “voiko hyvettä opettaa?” Protagoraan totuus: “ovatko asiat sitä, miltä ne näyttävät, --- vai voiko toiset meistä olla järkeviä ja toiset järjettömiä”, (Platon. 1978, s. 222) siivittää Platonin pohtimaan hyveitä, niiden ideaa ja niiden alkuperää. Platon esittää myös mielenkiintoisen ajatuksen: “voiko sanoilla olla sielu?” (Platon II. et al., 1978, p. 192). Se saa minut pohtimaan omaa suhdettani sanoihin. Tässä kirjallisuuskatsauksessa kirjoitan sellaisella ymmärryksen tasolla, kuin mitä minä itse vaivattomasti käsitän. Platonin tuotanto on mahdollista lukea muutamassa kuukaudessa. Sen omaksuminen ja tutkiminen on kuitenkin työläs projekti. Hänen kirjoissaan on monia teorioita, kuten muotojen ja muutoksen sekä muuttumattomuuden ideoita, jotka olivat minulle liian vaikeita ymmärtää. Keskityn siis kirjallisuuskatsauksessani sellaisiin oppeihin, jotka kykenin vaivatta omaksumaan, ideoihin sielusta, viisaudesta, rakkaudesta, Jumalasta ja oikeudenmukaisuudesta. Ennen syventymistä Platonin sanoihin, teen pienen katsannon antiikin Ateenaan, sen kulttuuriin, sellaisena kuin Platon on sen kirjakääröihinsä tallentanut.

Avainsanat: Platon, antiikin filosofia, rakkaus, viisaus, oikeudenmukaisuus, kasvatusvastuu

Sisältö

Johdanto	4
Platonin ajan Ateena	7
Platonin filosofia	9
3.1 Sielu.....	9
3.2 Viisaus	10
3.3 Rakkaus	12
Jumala	16
Kina	18
Oikeudenmukaisuus	22
Platonin kasvatustavot	25
Platonin perintö	28
Yhteenveto	31
Lähteet	33

Johdanto

Tässä kirjallisuuskatsauksessa sukellaan Platonin maailmaan. Systemaattinen kirjallisuuskatsaus on tiivistelmä Platonin ajattelusta, opetuksesta ja kirjoituksista. Kirjallisuuskatsauksessa käyn läpi Platonin tuotantoa ja pyrin kuvaamaan Platonin ajattelua ja opetusta; mitkä olivat hänen keskeiset antinsa jälkipolville ja millä metodeilla hän opetti ja kirjoitti. Systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa pyrin asettamaan Platonin ajattelun historialliseen viitekehykseen. (Ari Salmisen opas *Mikä kirjallisuuskatsaus* (2011). https://www.uwasa.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-349-3.pdf)

Tutkimus keskittyy vastaamaan yksinkertaisiin kysymyksiin, kuka, mitä, miksi. Kuka oli Platon? Mitä Platon ajatteli ja opetti? Miksi Platon oli sellainen kuin oli? Olen asettanut itselleni tavoitteet; oppia, ymmärtää ja muodostaa kattava käsitys Platonin tarjoamasta sukelluksesta filosofian kulta-ajalle Antiikin Kreikkaan. Juuri Platonin kautta on eurooppalaiselle ihmiselle välitetty ajatus ja ilmiö: rakkaus viisauteen.

Olen lukenut läpi 1500 sivua Platonin opetusta tätä kirjallisuuskatsausta varten. Lukemastani materiaalista minulle kirkastui muutama ilmiö, joihin keskityin tässä kirjallisuuskatsauksessa. Tein rajauksen näihin muutamaiin ilmiöihin. Ensinnä kysyin: ”Mitä Platon opettaa sielusta?” Platonilla oli käsitys sielusta kuolemattomana kykynä ymmärtää ympäristöänsä sekä luojaansa. Toinen kysymykseni on: ”Mitä Platon opettaa viisaudesta?” Platon lanseerasi termin ”*Philosophia*”, joka tarkoittaa viisauden rakkautta.

Kolmas kysymykseni oli: ”Mitä Platon opettaa rakkaudesta?” Oli huikeaa saada ymmärtää, mitä rakkaus hänen mielestään oli. Hän opetti, että rakkaus voi olla sairasta tai rakkaus voi olla vapauttavaa. Neljäs tutkimuskysymykseni pohtii Jumalaa Platonin silmälaseilla. Mitä hän opetti Jumalasta? Lopuksi vielä tarkastelen Platonin käsitystä oikeudenmukaisuudesta. Miten Platon ymmärtää yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden?

Asettamani tutkimuskysymykset palvelivat minua ja auttoi minua minun henkilökohtaisessa tietämättömyydessäni antiikin filosofiasta. Olen opiskellut lukiossa filosofiaa, kuitenkin jäänyt kuin miettimään, miten pintapuolisesti tiedän lukion pohjalta vain hänen nimensä ja hänen luovavertauksensa. Asettamiini tutkimuskysymyksiin löytyy materiaalia yllin kyllin: rajaus oli vaikea ja rajaus oli välttämätöntä.

Metodologisena viitekehyksenä on kirjallisuuskatsaus. Keskeiset käsitteet ovat: sielu, viisaus, rakkaus, Jumala ja oikeudenmukaisuus. Suomessa on tutkittu paljon Platonia. Suurimman työn on tehnyt Holger Thesleff, joka on toiminut Helsingin yliopistossa kreikkalaisen filologian professorina vuosina 1968–1987. Hän on kirjoittanut kommentaarin vuonna 1989 julkaistuihin suomenkielisiin Platonin teoksiin. Hän on myös kirjoittanut ja opettanut Platonia. Suomessa on myös kirjoitettu Platonista. Eräs tutkijoista on Pekka Himanen, joka on kirjoittanut vuonna 1998 ”Filosofian oikeudenkäynti”. Myös Pirkko Pitkänen, on tutkinut Platonia ja väitellyt vuonna 1996 aiheenaan ”Platonin hyvän elämän filosofina.” Myös Juhani Pietarinen ja Eero Salmenkivi ovat tutkineet Platonia.

Tämän kirjallisuuskatsauksen tarkoitus on sivistää minua. Tutkimusnäkökulma ja tulokset voivat olla värittyneet; olen kiinnostunut Platonin tarjoamasta filosofisesta tahtotilasta mietiskellä ja pohtia. Hänen teoksensa houkuttelevat lukijaa näkemään näkymättömään maailmaan, kuten sieluun, rakkauteen, enkeleihin. Hän myös virittää ilmoille kysymyksen: mitäpä ovat yhteiskunnalliset visiot oikeudenmukaisuudesta ja hyvästä johtajuudesta. Tutkimusnäkökulmani ovat värittyneet siinä mielessä, että tahtotilani asettuu samansuuntaisesti Platonin tahtotilan kanssa. Huomaan haluavani opiskella häntä, koska hän rohkenee tutkia ja opettaa ilmiöistä, joista muut vaikenevat.

Sielu on Platonin mukaan kolmiosainen. Siihen kuuluvat: järkisielu, intosielu, ja himosielu. Viisaus on Platonin mukaan maailmankaikkeuden olemus (Platon V, 1982, s. 291) Rakkaus on Platonin mukaan viisaus johtaa ”järjestyneeseen elämänmenoon ja viisauden rakastamiseen”. Jumala on Platonin mukaan Maailmankaikkeuden alkuvoima. Platonille Jumala on panteistinen. Hän näkee kaikkialla Jumalan. Oikeudenmukaisuus taas merkitsee Platonille filosofi-hallitsijan valtaa ja hyveellistä elämää. Kirjallisuuskatsaukseni kuuluu myös Platonin vastustajien näkökulma. Kuvaan luvussa 5 otsikolla ”Kina” Platonin vastustajien näkökulmaa. Mielestäni aineistoni näyttää toteen, että Platonin näkymätön ideamaailma on yhä kiinnostava ja paljon opettava. Kirjallisuuskatsaukseni anti on virittää jälleen kiinnostusta antiikin filosofiaan.

Tutkimuskysymykseni on: ”Mitä Platon opetti?” Nykyajan filosofit kenties vierastavat Platonin panteismia. Toisaalta Platonin ajatukset panteistisesta rakkaudesta voisivat antaa virikkeitä mietiskelyihin ja meditaatioon. Tutkimusmetodina minulla on systemaattinen kirjallisuuskatsaus. Kuten jo mainitsen, värittynyt näkökulmani on olemassa. Kuitenkin Platonin teoksista suurin osa on opetusta tästä niin sanotusta näkymättömästä ideamaailmasta. Rohkenen väittää, ettei Platonista voi tehdä tutkimusta uskomatta tuon näkymättömän maailman olemassaoloon.

Platonin ajan Ateena

Ateena oli kukoistava kauppakaupunki. Homeros oli helleenirunoilija, eräänlainen hellenismien isä, joka oli laajasti ihailtu, luettu ulkomuistista ja jonka runous loi kansallista identiteettiä ja uskonnollisuutta antiikin Kreikkaan. Ennen Sokratesta ja Platonia Kreikan kulttuurista perustaa olivat luomassa "sofistit." He olivat kierteleviä opettajia, jotka opettivat puhetaitoa, uskontoa ja politiikkaa. Platonin mukaan oli sofisteja, kuten Protagoras, jotka hankkivat kunnan rahat opettamalla nuoria. Myös Platon oli rikas. Hänen kirjeistään käy ilmi, että hän kantoi vastuuta perheestään ja sukulaisistaan; maksamalla muun muassa myötäjäisiä sisartentyttäriensä mennessä naimisiin (Platon. et al., VII, 1999, p. 188).

Ateenalainen uskonto oli juhlavaa. Platon kuvaa kaupunkikulttuuria, sen ammattiryhmiä ja rituaalisia juhlia kirjakääröissään. Osa kirjakääröistä kertovat uhrijuhlista ja osa kävelyretkistä maaseudulle. III teoksessa Platon kuvaa kaupunkinsa rakennetta, jossa olivat poliitikot, liikemiehet, urheilijat, lääkärit, tietäjät, runoilijat, kiertelevät pappiskerjäläiset, käsityöläiset, maanviljelijät, ja tyrannit (Platon III, 1999, s. 169). Platon mainitsee myös omaksi ammattiryhmäkseen mysteeriuskontojen edustajat, ennustajat, selvännäkijät ja oraakkelit.

Platon ei kyseenalaistanut helleenistä mytologiaa. Hän uskoi Tartarokseen ja Haadekseen, jotka olivat kuolleiden sielujen paikkoja. Platon ei kyseenalaistanut sitäkään, että sielut, jotka olivat tulleet puhtaiksi, sovittaneet rangaistuksensa pääsevät "Autuaiden saarelle". Ateenassa oli yleistä, että vanhat miehet nauttivat nuorten miesten rakkaudesta. Platonin suhde nuoriin miehiin oli toisenlainen. "Järkevyys on kykyä hallita haluja ja nautintoja" (Platon III, 1999, s. 110). Mysteerioppien mukaan "me olemme eräänlaisessa vankilassa, josta emme saa vapauttaa itseämme emmekä karata pois" (Platon III, 1999, s. 12).

Ateena oli myös elänyt sotaisia aikoja. Platonin suhde verenvuodatukseen oli ehdottomasti "ei". Hän luonnosteli kirjakääröön ideaalivaltionsa. Hän matkusti Italian Sisiliaan opiskelemaan ja unelmoi siellä ideaalivaltion synnyttämisestä. Sisilian hallitsija tyranni Dionysios II ei kuitenkaan osoittautunut kehityskykyiseksi hallitsijaksi. Platon ystäväystyi Dionysios II:n sukulaispojan Dionin kanssa. Ystävyys kesti vuosia ja Platonin teoksiin on tallennettu Platon kirjeet Dionille. Platon yritti saada Dionin oppimaan ihannevaltion periaatteita. Hän oli toivonut voivansa perustaa filosofivaltion Dionin avulla. Dion kuitenkin tuotti pettymyksen. Vastoin Platonin toivomuksia tapahtui verinen vallankaappaus. Dion joutui muutamaa vuotta myöhemmin salamurhan uhriksi.

Platonin mukaan filosofit ovat totuuden ystäviä, eivätkä kilpailijoita. Hänen opettajansa Sokrates tuomittiin kuolemaan muun muassa “nuorison turmelemisesta”. Myös Platon hermostutti ympäristöään. Monet tuskastuivat hänen sokraattiseen metodiinsa kysellä tietoa ja tekeytyä tietämättömäksi. Platonilla oli myös hänen aikaisen tieteen ymmärrys. Hän muun muassa opetti, että aurinko kiertää maata. Kuitenkin joissakin kohdin hän oli kirjailija, jonka ajatukset ovat kirkkaat yhä tänä päivänä. Hän ymmärtää, ihailtavalla ymmärryksen tasolla, miten rakkaus voi synnyttää mustasukkaisuutta, hulluutta ja omistamishalua (Platon 1999, III, s. 159). Hänen periaatteensa kuitenkin oli, että “jos siis hyve on jonkinlaista tietoa, on selvää, että sitä voidaan opettaa” (Platon. II, 1978, s. 132).

Platon oli myös astrologi. Hän oli myös oppinut egyptiläistä mytologiaa. Hänellä on hauska käsitys, jonka mukaan mies on luotu naisen apuriksi (Platon, 1999, III, s. 118). Tämä on Raamatun Vanhan Testamentin vastakohtainen oppi (1.Moos. 2:18). Platon uskoi myös “suojelusenkeihin”, joita hän nimittää “daimoneiksi”. Hän sanoo oman suojelushenkensä puhuvan hänelle, varoittaen, ohjaten ja opettaen. Hänen mukaansa ihmisen sielu on ollut järjellinen jo ennen syntymää. Platonin jälleensyntymäoppi on samanlainen karman-lain kanssa. Ihminen syntyy naiseksi tai eläimeksi, jos hän ei ole elänyt oikein.

Platonin filosofia

Platon rohkaisee kirjoituksissaan filosofia “kääntymään itseensä”. Hän opettaa, että ihminen voi vapautua ahdistuksesta. Nimenomaan halut, nautinnot, tuskat ja pelot ovat “tyranni”, joka estää ihmistä elämästä onnellista elämää. Platonin vastaus ja lääke tyrannista vapautumiseen on filosofia. Platon kirjoittaa että: ”Filosofiaa rakastavat huomaavat siis, että (filosofian) ottaessa hoiviinsa heidän sielunsa, joka on tässä tilassa, filosofia rohkaisee lempeästi ja ryhtyy vapauttamaan sitä (sielua)” (Platon, III, 1999, s. 39).

3.1 Sielu

Platonin mukaan sielu on kuolematon (Platon III, 1999, s. 68). Sielu kuitenkin kärsii Eroksen tyranniasta. Platon opettaa, kun ihminen on rauhoittunut iltalevolle, hän ruokkii sieluaan kauniilla ajatuksilla, ja silloin hän tavoittaa parhaiten totuuden (Platon; Valtio, 1982, s.318).

Sielu on jakaantunut kolmeen osaan: järkiosa sielua (logistikon) kykenee näkemään tulevaisuuteen. Tämä liittyy Platonin metafysiseen teoriaan eri todellisuusasteista. Intosielu (thymoeides) sijaitsee sydämessä. Himosielu (epithymetikon) sijaitsee vatsassa ja se on tyhmä, yksinkertainen ja haluaa nautintoja. Rakkaus Eroksena, on tyranni. Se pyrkii hallitsemaan toisia, vaikka siltä itseltä puuttuisi itsehallintaa ja itsekuria. Eroksen tyrannisoima sielu on orja. Sitä hallitsee kiihko, sekasorto, kapina. Viisauden rakkaus on kuitenkin sielun todellinen luonne. Kun sielu on alistettu tutkimukseen, todellinen filosofia alkaa. Filosofia on eräänlaista sielun puhdistautumista ja oppimista. Sofistitkin, ennen Platonia, opettivat näin.

Kun sielussa on vankkumattomana todella oikea käsitys kauniista, oikeasta, hyvästä ja niiden vastakohdista, silloin voimme puhua jumalallisesta käsityksestä, jonka tyyssija on lähes jumalallinen ihmislaji” (Platon V, 1982, s. 152). Sielu voi kuitenkin olla sairas. Platonin mukaan sielun sairaus on hulluutta. “Sokean kiihkon vallassa ei ihminen pysty käyttämään järkeään.” (Platon V, 1982, s. 237) Tasapaino ja terveys on kuitenkin tavoitettavissa. “Pelastus on se, että ei harjoita sielua ilman ruumista eikä ruumista ilman sielua, vaan sillä tavoin, että ne pysyvät moitteettomassa tasapainossa ja terveinä” (Platon V, 1982, s. 240).

Lääkkeenä sairaalle sielulle on muusain taide sekä oppiminen; filosofia.

Sielu kääntyy kohti puhdasta, ikuista, kuolematonta ja muuttumatonta, ja koska se on tälle sukua, se pysyttelee sen parissa niin kauan kuin voi: se lakkaa harhailemasta ja pysyy muuttumattomana ollessaan kosketuksissa tämän kanssa. Ja juuri tätä sielun tilaa sanotaan viisaudeksi (Platon III, 1999, s. 35).

Platon puhuu rohkeasti maailmankaikkeudesta ja sen yhteydestä sielun elämään. ”Mutta luuletko että on mahdollista oppia kunnolla tuntemaan sielun olemus jos ei tunne maailmankaikkeuden olemusta” (Platon III, 1999, s. 195)? Hän viittaa teoksissaan useasti Delfoin Oraakkelin rakennuksenpäätykirjoitukseen, jossa luki ”Tunne itsesi”. Astrologia, geometria ja luvut ylipäänsä olivat viisauden harjoitusta. Järjestäytynyt sielu on parempi kuin sekasortoinen sielu (Platon II, 1999, s. 82). Kuten matematiikassa on puhdasta logiikkaa, myös sielu voi olla järjestäytynyt.

Samoin on sielun kunnan laita. Eikö sielukin hanki tietoja, pysy kunnossa ja tule paremmaksi opiskelun ja harjoituksen avulla, jotka ovat liikettä? Sen sijaan toimettomuus, joka on välinpitämättömyyttä ja tietämättömyyttä, estää sitä oppimasta ja saa unohtamaan senkin mitä se on oppinut (Platon III, 1999, s. 276).

3.2 Viisaus

Platonin perustama tiede sai nimekseen filosofia. Filosofia on kaksi sanaa: ”Philo”, joka tarkoittaa rakkautta ja ”Sofos”, joka tarjoittaa viisautta. Yhdessä philo ja sofos ovat ”viisauden rakkaus”. Nathaniel Harrisin (2004. s.30) mukaan ”kreikkalaiset olivat kaikkien mittapuiden mukaan poliittisesti harvinaisen epävakaita ja väkivaltaisista”. Platon oli kuitenkin voimakkaasti juurtunut filosofiseen sokraattiseen metodiin. Hän pysyi viisaudessa, silloinkin, kun häntä kyseenalaistettiin.

Platon luo järjestystä sinne, missä oli epäjohdonmukaisuutta;

Ohjaako maailmankaikkeudeksi sanottua kokonaisuutta mielestäsi irrationaalinen ja epäjohdonmukainen sattuma, vai hallitseeko sitä järki ja jokin suunnaton viisaus, joka on säätänyt sille lain ja järjestyksen? Niinhän edeltäjämme sanoivat (Platon V, 1982, s. 291).

Platon opettaa, että viisaus on ainoa oikea valuutta, jolla käydä kauppaa. ”Todellisuudessa kai juuri viisaudella ja viisauden kautta ostetaan ja myydään kaikki, urheus, maltillisuus ja oikeu-

denmukaisuus, ylipäänsä oikea hyve, tulkootpa nautinnot, pelot ja muut vastaavat sitten mukaan tai jääkööt pois” (Platon III, 1999, s.21 a). Platonin mukaan viisaus on puhdistautumista. “Maltillisuus, oikeudenmukaisuus, urheus ja itse viisauskin on eräänlaista puhtaaksi tulemistä” (Platon III, 1999, s.21 b). Platonin mukaan filosofia avautuu hänelle, joka rakastaa viisautta.

Hän opettaa:

Viisautta rakastavat huomaavat, että kun filosofia ottaa haltuunsa heidän sielunsa, ---, se on pakko tarkastella todellisuutta ruumiin kautta, niin kuin vankilasta käsin, ei oman itsen kautta, ja harhailla kaikenlaisessa tietämättömyydessä. Filosofia näkee tämän hirveän vankeuden joutuivat ruumiin haluista, niin että juuri vanki itse on eniten itseään kahlitsemassa (Platon III, 1999, s.39).

Visionaarisessa kirjoitustyössään Platon pohtii useaan kertaan ns. Filosofihallitsijan hallintoa. Filosofihallitsija olisi viisas. Filosofihallitsija olisi kaikkea muuta kuin tyrannihallitsija. Tyrannihallitsija on “omavaltainen ja sivistymätön ihminen, joka ei anna kenenkään toimia vastoin omia määräyksiään eikä salli kysymyksiä silloinkaan kun ilmenee jotakin uutta, joka olisi parempaa kuin hänen antamansa määräykset” (Platon V, 1982, s. 132).

Viisas ja kunnon mies sen sijaan “niin kuin laivan päällikkö pitää aina silmällä aluksensa ja laivamiesten parasta ja suojelee miehistöään pitäen lakinaan omaa taitoaan eikä kirjoitettuja sääntöjä, samalla tavoin toteutuu myös oikea valtiomuoto sellaisten miesten käsissä, jotka pysyvät hallitsemaan näin ja joilla on omassa taidossaan lakejakin vahvempi voima (Platon V, 1982, s. 135).

Platonille viisaus on kauneutta. “Onhan viisaus kaikkein kauneimpia asioita ja Eros taas rakautta kauniiseen, joten hän pakostakin harrastaa filosofiaa, ja silloin hän myös on viisaan ja tietämättömän väliltä” (Platon III, 1999, s.119). Myöhemmin Platon opettaa: “Kaikkein suurin ja kaunein viisaus on kuitenkin se, mitä tarvitaan valtioiden ja yhteisöjen hallinnassa, se viisaus, jota sanotaan järkevyydeksi ja oikeamielisyydeksi” (Platon III, 1999, s. 125).

Mitä viisaus sitten on? Platon tarkastelee viisautta välinearvona. Hänen mukaansa viisaus on vaikutusvaltaa. Hän keskustelee Theaitetoksen kanssa Perikleestä, eräästä suuresta filosofista ennen Platonia. Platon toteaa Sokrateen suulla: “Viisaaksi sanonkin nimenomaan sitä, joka pysyy aiheuttamaan meissä sellaisen muutoksen, että kun jollekulle meistä jokin näyttää pahalta – ja myös on hänelle paha-, hän saa aikaan, että tästä tuo asia alkaakin näyttää hyvältä ja myös on hänelle hyvää” (Platon III, 1999, s.295).

Kallikleen kanssa keskustellessaan Platon toteaa samaa sanoen: “Kun Perikles piti ensimmäisen puheensa kansalle, ateenalaiset olivat pahempia kuin silloin kun hän piti viimeisen puheensa” (Platon II, 1999, s 92)? Platon vertaa kansalaisia karjalaumaan, joka alkaa potkia isäntäänsä. Platonille on selvää, että filosofihallitsija on kansan vaikutusvaltainen päällikkö, verraten kuninkaallista valtaa milloin laivan kapteenin taitoon, milloin paimenentaitoon. Platonin metaforat ovat lennokkaita: milloin filosofin ajattelu on kuin lentämistä, milloin hän pukee metaforaksi ihmisten haluttomuuden filosofiaan; ihmiset istuvat pimeässä luolassa tottumattomina valoon, ja filosofi koettaa vapauttaa heitä. Kauneus on kuin auringonpimennys; sitä täytyy kaihtaa katsoimesta suoraan.

Opettaessaan filosofiaa, hän rauhoittelee pelkäävää opettajan sielua lausuen: ”Sen joka kitkee toisesta ihmisestä pois vääryyden, ei siis tarvitse pelätä että tämä ihminen tekisi hänelle vääryyttä. Hänellä on varaa tuollaiseen hyväntekeväisyyteen jos hän tosiaan pystyy tekemään ihmisistä hyviä. Oletko samaa mieltä” (Platon II, 1999, s. 98)? Kallikles on Sokrateen kanssa samaa mieltä. Sokrates kertoo sanoen: “omassa ajassani minä olen ainoa todellinen poliitikko. Kun minä puhun en yritä puhua ihmisten mieliksi, ajattelen heidän parastaan enkä sitä mikä on mukavinta.” (Platon II, 1999, s.93)

Mitä vielä Platon sanoo viisaudesta? Hänelle viisaus on kuin taika: se saa kaiken sujumaan, onnistumaan ja menestymään. Kleiniaan sanoin: “eihän viisaus voi missään erehtyä, vaan osuu pakostakin aina oikeaan ja menettelee oikein, mutten se ei olisi enää viisauttakaan.” Myöhemmin Kleinias sanoo: “Onko sitten taivaan nimessä mistään mitään hyötyä ilman tietoa ja viisautta” (Platon II, 1999, s.183)?

3.3 Rakkaus

Platonin käsitys rakkaudesta on monitahoinen. Hän tarkastelee rakkautta sekä sairaassa että terveessä mielessä. Hän keskustelee ystäviensä kanssa “hullusta rakkaudesta”, “pakottavasta rakkaudesta”, “omistushaluisesta rakkaudesta” ja “vapauttavasta rakkaudesta”. Platon ei tuomitse homorakkautta. Se oli antiikin Ateenassa yhtä normaalia, kuin auringonnousu aamulla. Hän kirjoittaa siitä sekä omasta kokemuksesta että toisten kokemuksesta. Hän kirjoitti nukku-neensa miehen vieressä; Platon sanoi Alkibiadekselle: “Jos sinä sen tähden haluat päästä osalliseksi minusta ja vaihtaa kanssani kauneutta, aiotkin korjata kaupassa melkoisen voiton” (Platon III, 1999, s. 136).

Alkibiades moitti Sokratesta siitä, että “kaiken minä tein, mutta hän oli täysin sellaisen yläpuolella ja väheksyi ja piti pilkkanaan nuorta kauneuttani ja torjui minut ylpeästi.” Kuitenkin Alkibiades sanoo, että “kaikki olette nähneet, että Sokrates rakastaa kauniita nuoria miehiä ja häirii haltioissaan heidän ympärillään” (Platon III, 1999, s. 134). On Sokraattinen dilemma, että Platon kirjoittaa kaikki ajatuksensa Sokrateen sanomisiksi. Niinpä Platonin dialogeissa on aina Sokrates protagonistana. Tosin viimeisimmissä dialogeissa Sokrates on sivuhahmona, esim teokset VII.

Sokrateella, eli Platonilla, oli omatunto; daimonion. Hän kertoo siitä ystävilleen näin: “Taidatpa ihmetellä, Kleiniaan poika, että minä, joka ensimmäisenä rakastuin sinuun, olen nyt ainoana järjellä. En ole puhunut sinulle vuosikausiin. Syy siihen ei ole ollut inhimillinen, vaan eräänlainen jumalainen esto, jonka voimasta saat kuulla myöhemmin” (Platon VII, 1999, s. 33).

Platonin daimonion oli hänelle kuin Jumalan ääni. Myöhemmin dialogissa Sokrates täsmentää: “Jumala, joka tähän päivään mennessä ei ole sallinut minun keskustella kanssasi. Häneen luottaen sanon, että hän ilmestyy sinullekin, mutta ei kenenkään muun kautta kuin minun” (Platon VII, 1999, s. 63).

Toisaalla Platon kirjoittaa Sokrateen suulla: “Sillä hetkellä kun olin aikeissa mennä joen yli, ilmestyi se tavanomainen merkki jumalalta, joka varoittaa minua kun olen tekemäisilläni jotain” (Platon III, 1999, s. 162). On siis selvää, että Platonin omatunto oli äänekäs ja toimiva. Platon kuvaa filosofin sielua:

Meidän on nyt parhaamme mukaan pohdittava ja pääteltävä, piittaamatta vähääkään eri tiedonalojen hyödyllisyydestä ja arvostuksesta, onko meidän sielussamme jokin ominaisuus, joka rakastaa totuutta ja on valmis kaikkeen sen löytääkseen” (Platon V, 1982, s. 332).

Platon kuvaa homorakkautta dialogi “Pidoissa.” Pidot ovat ehkä luetuin Platonin teksteistä. Pidoissa eri keskustelijat kertovat oman kuvan rakkaudesta. Agathon. Apollodoros, Pausanias, Eryksimakhos ja Sokrates keskustelivat Eroksesta, eroottisesta rakkaudesta. Turhaan morali-soimatta Sokrates puhuu kaikkien muiden pitojen juhlijoiden jälkeen. Kun muut ovat korkealentoisesti hehkuttaneet homorakkautta, Sokrates miettii ääneen, voisiko hän sanoa mitään parempaa tai kauniimpaa Eroksesta.

Sokrates lainaa toista opettajaa. Hän kertoo Diotima-ennustajanaisen sanoneen seuraavaa eroksesta: “Mahtava daimon, Sokrates. Ja kaikki, mitä voimme sanoa daimoniksi, on jumalten ja ihmisten väliltä.”

Se toimii tulkkina ja viestinviejänä ihmisten ja jumalten keskinäisessä kanssakäymisessä ja toimittaa perille edellisten rukoukset ja uhrin ja jälkimmäisten käskyt ja vastaukset uhreihin. Se täyttää jumalten ja ihmisten välisen tyhjän tilan ja sitoo kaiken eheäksi kokonaisuudeksi (Platon III, 1999, s. 118).

Sokrates edelleen pohtii ääneen, mitä on rakkaus;

Koska se on ikuista ja kuolevaisen kuolematon osa. Jos nyt rakkaus on sitä, että ihminen haluaa kuten totesimme hyvän itselleen ainaiseksi, hänen on pakostakin haluttava hyvän lisäksi kuolemattomuutta. Tämän päättelyn nojalla rakkaus siis kohdistuu myös kuolemattomuuteen (Platon III, 1999, s.123).

Platoniseksi rakkaudeksi voisi sanoa sellaista rakkautta, johon Platon viittaa näin: “monet rakastavista alkavat himoita rakastetun ruumista ennen kuin ovat oppineet tuntemaan hänen luonteensa ja perehtyneet hänen olosuhteisiinsa muuten; ja niin he eivät voi olla varmoja, haluavatko he jatkaa ystävyyttä vielä sitten kun himo on mennyt ohi” (Platon III, 1999, s. 151).

Platon esitelmöi edelleen, kuinka nautintoja parempaa on tavoitella hyveitä. Platonin hyveitä oli muun muassa kohtuullisuus, joka suhteessa. Hän ei kiellä nautintoja, mutta korostaa itsehillintää.

Jos nyt se mikä sielussa on parasta saa yliotteen ja johtaa järjestyneeseen elämänmenoon ja viisauden rakastamiseen, elävät he täällä onnellista ja tasapainoista elämää, he hallitsevat itsensä ja ovat maltillisia, alistavat orjaksi sen josta sielun pahuus tulee mutta vapauttavat sen josta hyve on lähtöisin. Kun kuolema tulee, heillä on siivet ja he ovat kevyitä, he ovat voittaneet yhden kerran kolmesta tässä todella olympialaisessa kilpailussa, ja suurempaa kunniaa ei ihmiselle voi tuoda sen enempää inhimillinen järkevyys kuin jumalallinen hulluuskaan (Platon III, 1999, s. 177-178).

Platonin käsitys rakkaudesta ja jumalasta oli panteistinen. Hän näki rakkauden kaikkialla, niin kuin panteistit opettivat. Oliko Platon saanut vaikutteita vieraista uskonnoista? Platonin panteismi on samankaltaista kuin esimerkiksi buddhalaisten ja joidenkin luonnonuskontojen uskomus, että jumala on kaikkialla.

Ammattini on kuitenkin opettanut minut ymmärtämään, ettei rakkaus ole vain ihmisten sielussa syntyvä tunne kauniita yksilöitä kohtaan. Myös muu olemassa oleva tuntee rakkautta moniin eri asioihin, niin kaikki eläimet kuin maan kasvitkin, sanalla sanoen koko luonto. Juuri sen

perusteella väitänkin, että tämä jumala on suuri ja mahtava ja yltää kaikkialle ja hallitsee sekä ihmisten että jumalten maailmaa (Platon III, 1999, s. 98).

Jumala

Platonia ei voi tutkia tarkastelematta hänen kokemustaan ja käsitystään Jumalasta. Platonin jumalten joukko oli osa kreikan mytologiaa. Platonin oma daimonion, suojelusenkeli ja opas, on tullut tutuksi Platonin dialogien kautta. Platonin mukaan jumalaa ei voi pakottaa (Platon V, 1982, s.58). Hänen mukaansa jumala on yksi, sama ja todellinen. Hän ei muuta itseään toiseksi eikä eksytä ketään (Platon V, 1982, s. 83). Hänen jumalansa ei milloinkaan hylkää (Platon V, 1982, s. 372).

Platonilla on hassu käsitys maailmankaikkeuden liikkeestä ja kierrosta. Hän miettii maailmankaikkeuden kiertosuuntaa, ja kuinka se vaihtuu aina välillä vastakkaiseen suuntaan, kuitenkin pysyen aina liikkeessä (Platon V, 1982, s. 104). Tätä kummallista katsontakantaa on mietitty ja ehdotettu, että Platonin maailmankaikkeus olisi syklinen tai spiraali. Maailmankaikkeus on kuitenkin järjestynyt ja sielullinen (Platon II, 1999, s. 82). Platon myös rukoilee. Hän sanoo: “On sitäkin välttämättömämpää rukoilla jumalia ja jumalattaria, jollemme ole täysin mieltä vailla, jotta se mitä sanomme olisi ennen muuta heidän mielensä mukaista ja sitten myös meidän mielestämme (Platon V, 1982, s. 171).

“Timaios”-dialogissa Platon esittää upeita teorioita sekä maailmankaikkeuden liikkeestä ja laista, sen alkuperästä ja sielusta. Platonin maailmankaikkeuden sielua kuvaa sana “demiurgi”, joka merkitsee “maailmankaikkeuden keskuksesta sen äärimmäiselle rajalle ulottuva, kaikkeen kutoutuva ja sen ulkoapäin ja pyörivässä liikkeessä peittävä sielu, ---, joka sai täten jumalallisen alkunsa ja aloitti ajasta aikaan kestävän loputtoman järjellisen elämänsä (Platon V, 1982, s. 178).

Platonille maailmankaikkeus oli kaunis ja harmoninen, järkevä ja sielullinen. Hän myös havaitsee luojajumalan viisauden, kun hän kysyy Protarkhokselta: “Ohjaako maailmankaikkeudeksi sanottua kokonaisuutta mielestäsi irrationaalinen ja epäjohdonmukainen sattuma, vai hallitseeko sitä järki ja jokin suunnaton viisaus” (Platon V, 1982, s. 291).

Platonin filosofian dualismi näkyy siinä, kuinka hän kuvaa sielun luomisen. “Jumala loi sielun sekä synnyltään vanhemmaksi että kyvyiltään ruumista paremmaksi ja olemaan ruumiin valtiatar ja hallitsija” (Platon V, 1982, s.177). Sielun ja ruumiin dualismi on nähtävissä myös Platonin kosmologiassa. “Maailmankaikkeuden ruumis on näkyvä, mutta sielu on näkymätön, kuitenkin ajattelemiseen ja sopusointuun osallistuva, ja koska sen on luonut paras ajateltavissa oleva ja ikuinen olento, niin se on luoduista paras” (Platon V, 1982, s. 178-179).

Platon uskoo jumalaiseen ilmoitukseen. Hänen metodinsa opettaa on keskustelu. Hän tahtoo dialektiikallaan kunnioittaa kunkin keskustelijan omaa mahdollisuutta osata ajatella ja keskustella. “Mitä sieluun tulee, niin vain siinä tapauksessa, että jumala itse ilmoittaa olevansa kanssamme samaa mieltä, uskallamme väittää sanovamme totuuden siitä, mikä osa siitä on kuolevainen ja mikä jumalallinen ja minkä seuraksi sen osat on erotettu erilleen” (Platon V, 1982, s. 222).

Platon rakastaa ajattelua. Hän ylistää ihmisen kykyä pohtia, tutkia ja väitellä.

Jumalat ovat antaneet meille lahjaksi kyvyn tutkia, oppia ja opettaa toisiamme tällä tavoin. Mutta nykyajan viisaat toteavat asiat yhdeksi mielensä mukaan joko liian nopeasti tai liian hitaasti, ja sen jälkeen suoraa päätä äärettömiksi. Heiltä jää huomaamatta se, mikä on näiden kahden välillä, vaikka se juuri ratkaisee, käsittelemmekö asiaa dialektikkoina vai sanansaivartelijoina (Platon V, 1982, s. 276).

Platon opettaa, että nautintoa parempaa on kyky ajatella.

“Sinä siis ilmeisesti väität, että sellaista hyvää, mitä on syytä pitää nautintoa parempana, on järki, tieto, oivallus, taito ja muu sellainen, ja että ihmisen tulee tavoitella niitä eikä nautintoa” (Platon V, 1982, s. 279).

Platonin jumalakäsitys oli sekä panteistinen että pluralistinen. Hän opetti myös yhtä, samaa ja ainoaa jumalaa. Platon kykeni myös katsomaan jumalaa kieltäjän silmin. Hän lausuu Parmenideksen suulla:

Jos siis jumalalla on ehdottomin herruus ja täsmällisin tieto, ei hänen herruutensa koskaan voi ulottua hallitsemaan meitä eikä hänen tietonsa ulotu meihin eikä mihinkään meidän asioihimme. Samoin meidän valtamme ei ulotu jumalien maailmaan eikä meidän tietomme ole tietoa mistään jumalaisesta. Jumalat, tämän saman päättelyn mukaisesti, eivät ole meidän herrojamme eikä heillä ole mitään tietoa ihmisten asioista, juuri siksi, että he ovat jumalia (Platon III, 1999, s. 220).

Kina

Platonilla oli seuraajien lisäksi myös vastustajia. "Filebos"-dialogissa Platon tahtoo tutkia hedonismia. Myös "Gorgias"-dialogissa Platon opettaa itsekuria, hedonismia vastaan. Filebos-dialogin loppupuolella todetaan ohimennen, etteivät sanat hyvä ja nautinto ole toistensa synonyymeja niin kuin Filebos hedonismin edustajana on väittänyt (Platon V, 1982, s. 269, s. 325). Platon on Gorgias-dialogissa ja Valtio-dialogissa yhdistänyt nautinnonhimon väärämielisyyteen.

Platonia arvosteltiin ja tuomittiin hänen saivartelustaan. Platon on itse tallentanut nämä arvostelut kirjakääröihinsä. Platonin rikas kirjallinen tuotanto tarjoaa runsaasti vastapuolen edustajien ajatuksia. Pidoissa hänen kriitikonsa Alkibiades lausuu hänelle näin:

Olette kaikki nähneet, että Sokrates rakastaa kauniita nuoria miehiä ja häärii heidän ympärillään. Hän ei liioin tiedä mitään eikä ole mistään perillä, tai ainakin haluaa antaa sellaisen kuvan itsestään. ---Tietäkää siis, ettei hänelle merkitse yhtään mitään se, onko joku kaunis, ei, hän väheksyy sellaista enemmän kuin kukaan teistä aavistaakaan (Platon III, 1999, s. 134).

Alkibiades jatkaa Sokrateen arvostelemista, väittäen, että Sokrates käyttää kaiken aikansa lähimmäistensä ivaamiseen. Tässä näkyy selkeä transferenssi ongelma. Platon kuitenkin kestää pystypäin tämän itsensä arvostelun. Alkibiades pyrkii kaiketi masentamaan Sokratesta. Alkibiades jatkaa Sokrateen ivaamista: "onko kukaan teistä tavannut häntä vakavana ja avoimena, niin että olisi voinut nähdä jumalankuvat hänen sisällään. Minäpä olen, ja minä näin ne niin jumaliksi ja kultaisiksi, niin kauniiksi ja ihaniksi, että minusta tuntui välttämättömältä tehdä heti kaikki, mitä Sokrates käski (Platon III, 1999, s.134 a).

Tämän imartelun taustalla oli pettymys. Alkibiades jatkaa kinaansa Sokratesta kohtaan: "luulin aikoinani, että hän oli toden teolla minun nuoruudenkukoistukseni lumoissa ja pidin sitä kovasti onnellisena sattumana. Ajattelin nimittäin, että minun tarvitsi vain pitää Sokrateen puolta saadakseni kuulla kaiken, mitä hän tiesi. Olin siihen aikaan kovasti ollakseni kauneudestani." Pettymyksen syykin selviää: "olin siis hänen kanssaan kahden, ja oletin tyytyväisenä, että hän heti alkaisi puhua minulle sellaisia, mitä rakastuneet miehet pojille puhuvat, kun pääsevät näiden kanssa erilleen muista" (Platon III, 1999, s. 134 b).

Tarina jatkuu: "mitään ei tapahtunut: hän vain keskusteli kanssani tuttuun tapaan koko päivän ja lähti sitten pois." Alkibiades oli loukkaantunut Sokrateen haluttomuuteen käyttää nuorta

miestä hyväkseen. Alkibiades jatkaa tarinaansa kertomalla, kuinka urheiluharjoituksissa koetti lyöttäytyä Sokrateen seuraan ja sitä kautta päästä miellyttämään opettajaa. Mutta kuinka Alkibiadekselle kävi? “En päässyt puusta pitkään. Kun mikään kokeilemani keino ei johtanut tuloksiin, päätin käydä miehen kimppuun toden teolla. En halunnut luopua leikistä, kun siihen kerran olin ryhtynyt” (Platon III, 1999, s.135 a).

Vietelläkseen Sokrateen hän päätti vielä pyytää Sokrateen illalliselle. Kun Sokrates teki lähtöä, Alkibiades pyysi opettajaa jäämään. Kun hän ei vielääkään onnistunut viettely-yrityksissään, hän päätti alkaa ylistämään Sokratesta. “Keitä muista täällä vielä lieneekin, kaikki te olette kokeneet filosofian hullun kiihkon. Kuunnelkaa siis, sillä te voitte antaa anteeksi sen, mitä silloin tapahtui ja sen mitä nyt kerron. Jos täällä on orjia, vihkimättömiä tai muita asiattomia, sulkekoot korvansa lujin portein” (Platon III, 1999, s.135 b).

Mitä Alkibiades tahtoo Sokrateesta? “Nyt on aika lakata teeskentelemästä, ja sanoa suoraan, mitä minulla oli mielessäni. --- Sinä olet ainoa, jonka voisin hyväksyä rakastajakseni, mutta sinä et nähtävästi kehtaa ehdottaa sitä minulle” Alkibiades sai vastauksen Sokrateelta:

Ystävänä Alkibiades, sinä et olekaan mikään tavallinen mies, jos tosiaan olet oikeassa siinä, mitä sanot minusta ja kyvystäni tehdä sinusta parempi. Ilmeisesti sinä näet minussa kauneutta, aivan toista kuin sinun koreutesi. Jos sinä sen tähden haluat päästä osallisiksi minusta ja vaihtaa kanssani kauneutta, aiotkin korjata kaupassa melkoisen voiton (Platon III, 1999, s.136).

Torjuttuja rakastajia ja pettyneitä valtiomiehiä. Kadehtivia sofisteja ja ymmälleen menneitä ruottaria. Platon ja Sokrates kestivät pystypäin heidän kritiikkinsä. Platon palaa uudelleen ja uudelleen Delfoin Oraakkelin kylttiin rakennuksensa seinällä: “Tunne itsesi – Gnothi seauton” Hän tiesi, kuka hän on. Hän tunsikin oman arvonsa. Hän oli itsevarma. Hän hahmottaa oman tehtävänsä maailmassa. Siitä hän antaa kuvauksen: “Minun kätilöntaitooni sisältyy muuten kaikki sama kuin heidänkin taitoonsa, mutta erona on se, että minä en toimi naisten vaan miesten kätilönä ja etten pidä silmällä heidän ruumistaan vaan sieluaan” (Platon III, 1999, s. 273).

Platonin itsevarmuus lepää jumalassa. Hän kirjoittaa: “Syy on se, että jumala pakottaa minut toimimaan kätilönä mutta on estänyt minut synnyttämästä. En siis itse ole mikään viisas, enkä voi estää mitään keksintöä, jonka sieluni olisi synnyttänyt” (Platon III, 1999, s. 273). Platon siis tiesi ja tunsikin itsensä ja tunsikin oman tietämättömyytensä myös. Hän päätyy opettamaan kuulijoitaan: “tieto ei ole mitään muuta kuin havaintoa. Tähän samaan tulokseen johtaa nyt ensinnäkin Homeroksen, Herakleitoksen ja heidän hengenheimolaistensa oppi: kaikki liikkuu kuin virtaava

vesi; sitten Protagoraan, kaikkein viisaimman oppi: “ihminen on kaiken mitta; ja lopuksi Theaitoksen: tämän kaiken perusteella havainto on tietoa” (Platon III, 1999, s. 287).

“Gorgias”-dialogissa Platon kohtaa toisenlaisen kinaajan. Kallikles arvostelee Sokratesta:

Onhan filosofia miellyttävä harrastus, Sokrates, jos sitä harjoittaa kohtuullisessa määrin ja sopivassa iässä; mutta jos sen parissa askartele tarpeettoman pitkään, se pelkästään turmelee. Ihminen voi olla lahjakaskin, mutta jos hän harjoittaa filosofiaa liian vanhana asti hän jää pakostakin tietämättömäksi kaikista niistä asioista jotka täytyy tietää, jos aikoo kehittyä täysmittaiseksi ja arvostetuksi kansalaiseksi (Platon II, 1999, s. 54).

Kallikles ei tyydy vain arvostelevaan Sokratesta, vaan hän myös haluaa pilkata Sokratesta:

Minä suhtaudun filosofiin kuin aikamiehiin jotka joteltelevat ja matkivat lasta. Kun näen pienen lapsen joka sammaltaa ja joteltaa, se on minusta vain hauskaa, se on pakotonta ja lapsen ikään sopivaa; vastenmielistä on jos pikkulapsi puhuu selkeästi ja varmasti, se piinaa korvia ja vaikuttaa pakotetulta. Mutta kun aikuinen mies joteltaa ja matkii lasta, hän vaikuttaa naurettavalta... (Platon II, 1999, s. 55).

Mitä Sokrates vastaa Kallikleelle? Kestääkö hänen sisäinen eheytensä? Pysykö hänen omanarvontuntonsa lujana ollessaan vastustettu? Sokrates vastaa Kallikleelle:

Se että on rumempaa tehdä väärin kuin kärsiä vääryyttä, ja se että oikeus on tasa-arvoisuutta ei siis ole ainoastaan sovitun tavan vaan myös luonnon mukaan ajateltu. Mutta nyt näyttää siltä että sinä et puhunut totta, kun sanoit että sovitun tapa ja luonto ovat toistensa vastakohtia, etkä siis myöskään moittinut minua oikeutetusti kun väitit että minä tämän tietäen hämäsin keskustelussa. Sinun mukaasihan minä olisin kääntänyt keskustelun sovitun tapaan, kun toinen puhui luonnosta, ja luontoon kun hän pysyi sovitusta tavasta (Platon II, 1999, s. 59 a).

Platon pysyy pystyssä väittelyssään. Kallikles hyökkää yhä voimakkaammin Platonin ja Sokrateen ideologiaa vastaan:

Tämä mies ei ikinä lakkaa saivartelemasta! Eikö sinua hävetä, kun vielä tuossa iässä takerrut sanoihin ja teet suuren numeron jostakin puheen lipsahduksesta? Luuletko sinä tosiaan että minä vahvemmallalla tarkoitan muuta kuin parempaa? Enkö minä ole koko ajan sanonut että minusta parempi ja vahvempi on sama asia? Et kai sinä kuvittele minun väittävän, että jos joukko orjia ja roskaväkeä, jossa ei vartenotettavaa ole muu kuin ehkä ruumiinvoima, kerääntyy yhteen ja tulee jotain sanoneeksi, niin se on muka laki (Platon II, 1999, s. 59 b)?

Aikansa kinattuaan Kalliklesen kanssa, Platon viimein huomauttaa: “Jokainenhan on oman itsensä hallitsija. Vai eikö ole tarpeen että hallitsee itseään, ei vain muita” (Platon II, 1999, s. 62). Tästä pääsemme seuraavaan teemaan Platonin opetuksessa, nimittäin hallintavaltaan, vaikutusvaltaan ja valtiovaltaan.

Oikeudenmukaisuus

Mitä Platon ajattelee oikeudenmukaisuudesta, valtiovallasta ja valtion hoitamisesta? Miten Platon hahmottelee kasvatusvastuun? Platonille valtiovallan hoitaminen oli kasvatusvastuuta sekä hyveellistä elämää. Platon käsittelee hyveellistä elämää kirjoituksissaan. Hyveellinen elämä ei ole vain nautinnoista kieltäytymistä, vaan se on myös pedagogiaa. Vaikutusvalta on sitä, että herättää toisissa hyvyden ja hyveellisyyden. Platonille rakkaus on ideamaailman ilmiö. Puhdistuminen filosofian avulla johdattelee ihmisen todelliseen tietoon.

Ihmisen tulee käsittää niin sanottu idea, joka on monista havainnoista päättelemällä muodostettu kokonaisuus. Mutta tämä ei ole mitään muuta kuin sen muistamista, minkä meidän sielumme kerran näki, silloin kun se liikkui jumalan seurassa, katseli korkealta sitä mitä me täällä nyt pidämme todellisena ja korotti päänsä todelliseen todellisuuteen (Platon III, 1999, s. 170).

Platonin ideaoppi on tällainen: ihminen “muistaa” kirkkauden elämän jumalan taivaissa. Tuo idea on täällä maan päällä himmeä ja vaikeasti tajuttava. Kuitenkin filosofi tavoittelee tuota kirkasta ideaa, selkeyttä koko sydämellään. Filosofi sananmukaisesti rakastaa tietoa. Hän vetäytyy maailmasta saadakseen sielunsa hallintaansa. Sielu on kolmiosainen ja jaloin sekä parhain osa sielua tarvitsee rauhaa ja etäisyyttä maailmaan.

Ainoastaan mies, joka oikealla tavalla käyttää näitä muistojaan ja joka yhä uudestaan täydellisesti vihkiytyy täydellisiin mysteereihin, voi tulla todella täydelliseksi. Mutta koska hän kääntää selkensä ihmisten riennoille omistautuessaan sille mikä on jumalallista, pitää rahvas häntä pilkkanaan ja sanoo hulluksi, sillä se ei huomaa että hän on jumalan haltioima (Platon III, 1999, s. 170).

Tästä huomaamme, että Platonin oppi on kantanut 2300 vuotta, aina tähän päivään saakka. Vaikka ideaoppi on vaikea ymmärtää, me edelleen opettelemme filosofian alkeita opiskelemalla Platonia ja hänen ideaoppiaan. “Johtopäätös tästä kaikesta siis on, että tämä hurmiotila on kaikista paras ja parasta alkuperää, sekä sille joka on sen vallassa että sille joka joutuu sen kanssa tekemisiin; ja näin hurmioitunutta kauneuden palvojaa nimitetään rakastajaksi” (Platon III, 1999, s. 171).

Platon kutoo yhteen monenkirjavaa ideaoppiaan oikeudenmukaisuuden, kohtuuden ja urheuden sekä muiden hyveiden materiaalin pohjalta. Kertomalla vertauskuvallisesti, kuinka oikeanlainen, viisas hallitsija on ikään kuin kutoja, joka taitavasti saa koko yhteisönsä osaset, erilaiset

ammatit ja ihmisryhmät valtiossa toimimaan yhteen, Platon perustelee tällä filosofihallitsijan hallintoa. Eri ammattikunnat tulevat kaikki otetuksi huomioon valtion toiminnassa ja ehdottoman oikeudenmukainen hallitsija edustaa jumalaa; oikeamielisyttä, oikeudenmukaisuutta ja viisautta. Platonin vertauskuvissa hallintomiehen taitoa, siis valtiomiehen taitoa kutsutaan myös paimenen viraksi.

Platonin dialektiikan menetelmällä johdateltu opetus tarkistaa joka teesin perään, ovatko hänen kuulijansa edelleen mukana ymmärryksellään. Hän johdattelee hitaasti mutta varmasti kaikki kuulijansa täydelliseen ymmärrykseen siitä, mitä kulloinkin ollaan tarkastelemassa. Kun tarkastelun alla on hallitsijantaito, Platon käyttää vielä enemmän aikaa ja taitoa saadakseen kuulijansa ymmärtämään viisaan filosofihallitsijan ideaa.

Platon uskaltaa joskus vähän kärjistä näkemyksensä ja olla epäkohtelias. Platonin käyttämä sokraattinen metodi ei kerro meille, milloin Platon laittaa kirjoituksiin omaa ymmärrystään, ja milloin hän muistelee Sokrateen opetusta. Hänen oppi-isänsä kuolemantuomio oli jättänyt varmasti Platoniin lähtemättömän vaikutuksen. Hän ymmärsi myös elämäkokemuksensa ansiosta, että veretön vallankumous on ainoa oikea tapa pyrkiä valtaan. Platon puhuu ja kirjoittaa oikeudenmukaisuudesta. Hän kyselee kuulijoiltaan ja hän kunnioittaa oppi-isäänsä kirjoituksillaan. Hän uskaltaa sivaltaa sanaisella miekallaan aikalaisiaan:

He eivät pysty kasvamaan suoriksi ja vapaiksi, sillä he joutuvat nuoresta asti olemaan orjuudessa, joka pakottaa heidät kieroiksi kuormittamalla heidän vielä taipuvaiset sielunsa suurilla vaaroilla ja peloilla. He eivät jaksa kantaa niitä pysyen oikeudenmukaisina ja totuudellisina vaan turvautuvat pian valheeseen ja keskinäiseen vääryyteen, ja näin he vääntyvät ja kieroutuvat (Platon III, 1999, s. 302).

Platonin mukaan filosofihallitsija on erehtymätön, koska hän edustaa jumalaa.

Totuus on tällainen: jumala ei ole milloinkaan eikä millään lailla väärämielinen vaan täydellisen oikeamielinen, ja kaikkein eniten hänen kaltaisensa on se meistä, joka kehittyy kaikkein oikeamielisemmäksi. Tästä riippuu ihmisen todellinen kyvykkyys, samoin mitättömyys ja kunnottomuus. Tämän tietäminen on viisautta ja todellista hyvettä, tietämättömyys tästä on tyhmyyttä ja selvää pahuutta (Platon III, 1999, s. 307).

Platonin maailmassa täydellinen hyvyys ja sen vertailukohtana äärimmäisen onneton jumalattomuus ovat samanaikaisesti läsnä. Kuuluuko ihmisiä rangaista? Tähän kysymykseen Platon vastaa "Gorgias"-dialogissa. Platon käsittelee oikeudenmukaisuutta ja valtiollisia asioita, kun

hän kysyy: “Mutta onko sellaista hyötyä kuin minä tarkoitan: muuttuuko sen ihmisen sielu paremmaksi, jota rangaistaan oikeudenmukaisesti” (Platon II, 1999, s. 45)? Valtiovallalla on oikeus rangaista. “Theaitetos”-dialogissa Platon (nyt jo vanhempana ja kokeneempana) kysyy: “He kärsivät tästä rangaistustaan viettämällä elämää, joka vastaa sitä esikuva, jota he itse muistuttavat. Mutta jos huomautamme heille, että elleivät he luovu tuosta “kyvykkyydestään”, he eivät kuoltuaan pääse siihen paikkaan, joka on puhdas kaikesta pahasta, ja täällä maan päällä he saavat aina elää oman itsensä kaltaista elämää” (Platon III, 1999, s. 307-308).

Edelleen Platon kirjoittaa oikeudenmukaisuudesta “Menon”-dialogissa. Sokrates kysyy Menonilta: “Onko sitten hyve sinänsä jotenkin erilaista esimerkiksi lapsessa ja vanhemmassa henkilössä tai miehessä ja naisessa? Menon vastaa Sokrateelle: “Minusta tämä on jo taas vähän eri asia.” Sokrates jatkaa: “Eikö siis ole niin, että ne, jotka hallitsevat oikeudenmukaisesti ja järkevästi, hallitsevat oikeudenmukaisuuden ja järkevyyden avulla?” Sokrates jatkaa kyselyään väsymättä ja johdattelee Menonia kohti oikeudenmukaisuuden puhdasta ideaa. Hän kysyy: “Onko se sitten sinusta lapsessakin hyve ja onko isännän hallitseminen orjan hyve? Onko se enää orja, joka hallitsee toista” (Platon II, 1999, s. 112-113)?

Platonin kasvatustavastuu

Platon tykkäsi puhua ja kirjoittaa. Hän käsitteli dialogeissaan aiheita valtionhoidosta puhtaisiin ideoihin hyveistä. Häntä kiinnosti vain totuus, viisaus, ja muut hyveet, kuten oikeudenmukaisuus ja kohtuus. Totuuden ja viisauden hän nivoi yhteen. Molemmat olivat jumalan attribuutteja. Kasvattaessaan Ateenan nuorisoa Platon piti yllä opetusta sielullisesta puhtaudesta. Hän ymmärtää, ettei mikään kouluttautuminen voi tapahtua pakon kautta. Hän ymmärsi, että opiskelu on leikkiä.

Valtio-dialogissa Platon aloittaa opetuksensa: “Nyt olemme todenneet, minä sanoin, - millä tavoin lapsille tulee pienestä pitäen puhua jumalista ja miten heille taas ei pidä puhua, jotta he oppisivat kunnioittamaan jumalia ja vanhempiaan ja pitämään arvossa keskinäistä ystävyyttä” (Platon IV, 2007, s. 85).

Platonin opetus soljuu homoudesta ja hulluudesta rakkauteen ja kasvatukseen. Hän opettaa näin: “Eikä oikeaan rakkauteen saa liittää mitään mikä vivahtaa hulluuteen ja hillittömyyteen” (Platon IV, 2007, s. 109 a). Hänen keskustelukumppaninsa ovat hänen kanssaan samaa mieltä. Myöhemmin Platon kirjoittaa: “Sinä säätäisit sellaisen lain, että valtiossa jota me nyt olemme perustamassa, rakastaja saa suudella poikaystävänsä, olla hänen seurassaan ja hyväillä häntä niin kuin isä poikaansa, siis kauniissa mielessä, jos poika tähän suostuu” (Platon IV, 2007, s. 109 b).

Seuraavaksi Platon opettaa, että nuorukaisia on kasvatettava musiikin, runouden ja ruumiinharjoitusten avulla (Platon IV, 2007, s. 109 c). Myöhemmin Valtio-dialogissaan Platon arvioi uuden valtion sisäistä hegemoniaa sanoen: “Vanhemmat kansalaiset asettavat kylläkin valtion johtoon vain parhaat näistä, mutta päästyään isiensä valta-asemiin nämä vartija, arvottomia kun ovat, alkavat lyödä meitä runottaria laimin eivätkä anna musiikille ja runoudelle asiaankuuluvaa arvoa vaan pitävät tärkeimpinä ruumiinharjoituksia” (Platon IV, 2007, s. 286).

“Faidros”-dialogissa Platon kertoo erilaisia hulluuden lajeja, ylistäen kuitenkin rakkautta:

Ja jumalaisen hulluuden me jaoimme neljän jumalan mukaan neljään alalajiin: ennustamiseen innoittaa Apollon, salattuihin menoihin Dionysos, runouteen Muusat ja neljänteen, rakkauden hulluuteen jota sanoimme kaikista näistä parhaaksi, Afrodite ja Eros. Rakkauden tunteen me

esitimme kuvin, en tiedä, ehkä me tavoitimme jotakin totuudesta, ehkä me välistä jouduimme myös harhaan, mutta joka tapauksessa saimme sepitetyksi puheen, joka ei ollut kokonaan epäuskottava, eräänlaisen myyttisen hymnin jonka me hillitysti ja hurskaasti viritimme Eroksen, minun ja sinun valtiaan, kauniiden poikain suojelijan kunniaksi (Platon III, 1999, s. 189).

Miten Platon sitten kasvattaa nuoria, kauniita poikia? Hänen menetelmänsä; dialektiikka, jossa kaikki keskustelukumppanit saavat äänensä kuuluville ja tulevat kuulluiksi, on sokraattisen metodin ideaali. Platon asettaa esimerkin: “Koska puheen vaikutusmahdollisuus perustuu sielujen johdattamiseen, täytyy sen joka aikoo menestyä puhujana, välttämättä tuntea sielun monet muodot” (Platon III, 1999, s. 197).

Platon arvioi omaa vaikutusvaltaansa kirjoittaen: “Siinä tapauksessa hän (filosofi) ei vakavissaan kirjoita veteen, ei kylvä kynällään musteeseen sanoja, jotka eivät pysty itseään puolustamaan eivätkä ilmaisemaan totuutta selvästi”. Hän jatkaa edelleen:

kirjallisia puutarhoja hän viljelee huvin vuoksi ja pannakseen asioita muistiin sen varalta että tulee vanhaksi ja unohtavaiseksi, ja ollakseen hyödyksi niille jotka kulkevat hänen jalanjäljissään. Hän iloitsee nähdessään hennot oraat, ja kun muut huvittelevat omalla laillaan, kastelevat mantuaan, juopottelemalla ja siihen verrattavilla riemuilla, nauttii hän omasta ajanvietteestään (Platon III, 1999, s. 203).

Platon osasi arvioida oikein oman vaikutusvaltansa. Hän kirjoitti: “Näin opetuksen siemen pysyy ikuisesti elossa ja tekee kylväjästä niin onnellisen kuin ihminen vain voi olla” (Platon III, 1999, s. 203).

“Euthydemos”-dialogissa Platon kehittää omaa filosofiaansa:

Tässä on nyt esimerkki siitä, miten minun mielestäni pitää ohjata ihmisiä filosofiaan. Ehkä puhuin asiantuntemattomasti ja turhan monimutkaisesti. Tehköön nyt jompikumpi teistä saman ammattitaidolla ja pätevästi. Jos ette tahdo tehdä niin, voitte jatkaa siitä, mihin jäin. Tehkää johdonmukaisesti selväksi tälle pojalle, onko hänen omaksuttava kaikki olemassa oleva tieto, vai riittääkö jokin tietty tieto tekemään hänet onnelliseksi ja hyväksi ja jos, niin mikä. Kuten alussa sanoin, meille on erittäin tärkeää, että hänestä tulee viisas ja hyvä (Platon III, 1999, s. 185).

Lopulta pääsemme takaisin arvioimaan Platonin filosofihallitsijan ideaa. Kuten aiemmin kerroin, hän koetti perustaa Sisilian Syrakusaan filosofi-kuninkaan-valtakunnan. Hanke kuitenkin epäonnistui. Filosofi-valtakunnan sijasta Platon osti pienen maatilan Ateenan kaupungin liepeiltä, ja opetti 40 vuotta tuossa kartanossa, ja sen lehdossa, nimeltä Academeia. Academeia pysyi Ateenan kouluna 900 vuotta. Testamentissaan Platon määräsi vapauden yhdelle naispalvelijalle. Hän eli korkeaan ikään ja kuoli noin 80-vuotiaana, vuonna 347 eaa. Hänen työnsä on innoittanut filosofi-läpi Euroopan historian.

Platonin perintö

En tässä kirjallisuuskatsauksessa ottanut kantaa Platonin kaikkein vaikeaselkoisimpiin teorioihin. Jätin käsittelemättä hänen käsityksensä lasten kasvatuksesta, sekä hänen avioliittokäsityksensä. Jätin katsauksen ulkopuolelle myös perusteellisen analyysin hänen ideaoppistaan ja ihannevaltion kokoonpanosta. Hänen metafysiikkaansa siteerasin vain vähän, koska se oli minulle liian vaikea ymmärtää. Vaikeiden teorioiden sijaan, opiskelin Platonia siltä osin, kuin oma ymmärrykseni riitti. Ehkä myöhemmin etenen vaikeampiin teorioihin.

Mikä on Platonin perintö? Platon oli meritokraatti. Platon oli opettaja. Platon oli Sokrateen kuolemantuomion todistaja. Harrisin mukaan (2001) Platon opetti vihamielisessä maassa, Kreikassa. Hänen täytyi asetella sanansa varovaisesti. Hänen täytyi opettaa totuutta, menettämättä henkeään. Platonin perintö on hänen *Corpus Platonicum*. Hän laski perustuksen eurooppalaiselle filosofialle.

Platonista on kirjoitettu suomen kielellä. Sen verran vähän, että ihmetyttää, onko Platon unohdettu pölyttymään kirjaston hyllyille. Toisaalta netissä liikkuu vain vähän Platonin teoksia, ja ne, jotka ovat myynnissä, ovat arvokkaita. Juhani Pietarinen on kirjoittanut kattavasti Platonin filosofiasta. Pirkko Pitkänen on kirjoittanut huikkeen ”Platonisen filosofian perusteet”, jossa hän kirjoittaa ja opettaa Platonin metafysisistä epistemologiaa. Molempien heidän julkaisunsa kattavat Platonin vaikean ideaopin ja kosmologian opettamisen. Holger Thesleff on tutkinut Platonia ja kirjoittanut kommentaareja Platonin teoksiin. Miira Tuominen on kirjottanut antiikin filosofeista.

Platonin perinnöksi voi myös lukea yliopistolaitoksen. ”Akademia”, oli Akademeian-lehto Ateenan ulkopuolella. Siellä Platon toimi opettajana nuorille filosofeille. Platon ihaili ihmisen älykkyyttä. Hän opetti menetelmän, kuinka luulosta tulee tiedettä. Hän opetti metodin, sokraattisen väittelyn - väittelyntaidon, jonka avulla ihmiset voivat kehittyä yhdessä, toistensa kautta ja toistensa avulla. Hän perusti opettajainstituution, jonka alaisuudessa, vuorovaikutuksessa kehittyi valtiomiehiä, sofisteja ja filosofeja. Aristoteles oli Platonin huomattavin oppilas. Aristoteles vuorostaan oli opettajasuhteessa Keisari Aleksanteri Suuren (356-323 eKr.) kanssa; hänestä tuli helleenisen maailman hallitsija, Makedonian kuningas.

Platonin perintö näkyy myös siinä, kuinka ihailimme oppineisuutta. Platonin sananvoima ja vaikutus sivistää lukijaansa on ainutlaatuinen. Platon on ikuistanut opettajansa Sokrateen kirjakääröihin ja heistä molemmista on näin tullut kuolemattomia. Pitkäsen mukaan Platonin kasvatustjärjestelmä tähtäsi oikeudenmukaisuuteen ja vapautteen kasvattamiseen (Pitkänen, 1994, s. 55). Platonin dialogeista on helppo lukea ja käsittää, kuinka tärkeää Platonille oli todellinen luotettava ystävyys Antiikin Ateenassa. Valmistautuminen kuolemaan oli tärkeä filosofinen metodi (Himanen, 1998, s. 121). Se oli jotenkin ikään kuin nykyisin yleistynyt meditaatio tai mindfulness.

Myöhemmin Euroopan oppineisuudessa Platonin ja Sokrateen omantunnonäänestä: *daimonesta* on kirjoitettu ja opetettu "demoneina" eli langenneina enkeleinä. Tertullianuksen (155-230 jKr) mielestä Sokrates oli täysin jumalaton (Himanen, 1998, s. 125). Tertullianus oli kristinuskon varhaisina vuosina vaikuttanut kirjailija ja oppinut. Tertullianus oli lännen kirkon ensimmäisiä suuria kirjoittajia, ja hänet tunnetaan "latinalaisen kirkon isänä". Hän loi muun muassa termin "Pyhä Kolminaisuus". Hän halveksi kreikkalaista filosofiaa ja sen sijaan että olisi ammentanut ajatuksia Platonilta tai Aristoteleelta, hän julisti nämä harhaoppisten henkiseksi edeltäjiksi. (Wikipedia)

Kristillinen kirkko on syntynyt noin 300 vuotta Platonin jälkeen. On vaikea olla ajattelematta Sokrateesta eräänlaisena viisauden inkarnaationa, sekä kuolemattomana myyttinä että opettajana, Kristuksen esikuvana. Filosofien suhteet Egyptin juutalaisiin ei tule ilmi niissä Platonin teoksissa, joita tarkastelin tässä kirjallisuuskatsauksessa. On ajateltu, että Platon matkusti laajalti ja kävi myös Egyptissä, mutta tutkijat ovat siitä asiasta eri mieltä keskenään. Kuitenkin helleninen kulttuuri oli ottanut oppia itämaantietäjiltä; siitä esimerkkinä ovat aakkoset, numerot, matematiikka ja tähtien mittaust.

Platon oli pasifisti. Hän ei uskonut sotaan tai riitelyyn. Sen sijaan hän uskoi uskonnon voimaan pitää valtio eheänä ja voimissaan. "Politeia"-dialogin ihanteellisessa valtiossa ihmiset eivät käy sotaa. He ovat lisäksi kasvisyöjiä (Himanen, 1998, s. 30). Pitkänen opettaa, kuinka Platonin mukaan rakkaus ja ystävyys olivat onnellisen ihmisen tunnusmerkkejä (Pitkänen, 1994, s. 48). Platon uskoi rauhaan. Kuten ihmissielun tasapaino, myös ihanne valtiossa voi vallita tasapaino ja rauha. Filosofihallitsijoiden tehtävänä oli säätää jumalallisen harkinnan mukaisia lakeja (Pitkänen, 1994, s. 58).

Pitkänen kertoo, että Platonin “hyvä poliittinen järjestys ei ole mahdollista ilman uskoa jumalien olemassaoloon. Jumala on kaikessa ylin mitta.” (Pitkänen, 1994, s. 58) Platon ei hävennyt lapsellista uskoa tarun jumaliin ja sankareihin. Päinvastoin hän opetti, että jumalusko on välttämätöntä. Valtion koheesio riippui uskonnosta. Uskonto on myös ihmisen opetusta. “Pitkällisten harjoitusten tuloksena filosofi saattoi saavuttaa rationaalisuuden asteen, jossa sielun järki-osa oli identiteettinen universaalijärjen kanssa” (Pitkänen, 1994, s. 64). Platonin valtio koostui filosofihallitsijoista, sotilaista ja tuotantotehtävien hoitajista.

Platonin kasvatusjärjestelmä tähtäsi oikeudenmukaisuuteen ja vapauten kasvattamiseen. Tavoitteena oli oikein harmonisoitu sieluntila, jossa sekä *logos* että *epithymia* orientoituivat jumalallisen harkinnan (*logismos*) suuntaan. Silloin *thymos* ilmeni kanssaihmissiin kohdistuvana ystävyysten ja rakkautena. Tällainen sisäisen harmonian säätelemä elämä oli paitsi yhteisön myös yksilön itsensä kannalta kaikkein menestyksellistä ja onnellisinta (Pitkänen, 1994, s. 55).

Ainoastaan järki voi tuntea todellisen hyvän, siksi inhimillinen vapaus ei ole mielivaltaisuutta vaan itsemääräämistä järjen avulla (Pitkänen, 1994, s. 57).

Platon (kuten myös Orfeus, Pythagoras ja monet muut muinaisajan viisaat) toimi kristinuskon edelläkävijänä, hän osoitti, että myös kristitty voi lukea (dialogeja) saattamatta sieluaan vaaraan, päinvastoin suureksi hyödykseen. Lähinnä ideaoppi, sielunvaellusoppi, hyveoppi, valtioppi, ja monet muut nyt yhteiseksi kulttuuriominaisuudeksi ja väittelyjen aiheeksi renessanssin filosofoivien kirjoittajien keskuudessa (Thesleff, 1989, s. 456).

Bernard William toteaa lopuksi kirjassaan “Platon”, että “länsimainen filosofia ei ainoastaan alkanut Platonista vaan on myös viettänyt suurimman osan ajastaan hänen seurassaan (Williams, 2000, s. 9). On ollut mielenkiintoista opiskella Platonia.

Yhteenveto

Tutkimuksen päätulokset ovat, että on olemassa näkymätön maailma, josta Platon on saanut selville asioita. Nuo ilmiöt, joista Platon on kiinnostunut, ovat monille modernismin ja postmodernismin kannattajista turhia tai kaihdettavia. Platonia kaihdetaan, koska Platon maalaa esiin maailman, josta ei voi saada tietoa muulla menetelmällä kuin mietiskelemällä ja meditoimalla. Tuo ideamaailma on kirjoitettu Platonin teoksiin. Sieltä voi kiinnostunut opiskelija löytää oppilaisen esi-isän.

Tutkimusmetodinä oli systemaattinen kirjallisuuden analysointi. Platonilta on säilynyt kaikki hänen kirjoittamansa teokset. Halukas sielu voi löytää näistä teoksista ilahduttavaa, elähdyttävää ja riemastuttavaa lukemista. Tutkija, joka kaihtaa ”suuria kertomuksia” voi ajatella Platonin filosofian olevan vieraantunut maailmasta ja todellisuudesta. Platon opetti elämällään myös sen, ettei ihmisen ajattelu kehity ”tyhjiössä”. Hänellä oli mentori, Sokrates. Hän oli mentori hänen oppilailleen, jotka jälleen olivat mentoreja seuraavalle sukupolvelle.

Kirjallisuuskatsaukseni vahvisti uskoani ideamaailmaan. Maailmankaikkeudessa on kauneutta ja järjestystä. Filosofin voi ”paeta” kosmologiseen maailmaan, ’tästä’ maailmasta, jossa on epäjärjestystä. Platon vietti paljon vapaa-aikaansa kirjoittamalla. Hän kirjoitti varovaisesti, varmaankin koska ei tahtonut kohdata samanlaista loppua, kuin hänen oppi-isänsä Sokrates. Sokraattinen metodi on Platonin tapa olla olemassa. Hän ei kirjoittanut tyhjiössä, vaan hänen ympärillään olivat kaikki ihmiset, joita Platon kuvaa teoksissaan: nuoret ja vanhat, naiset ja miehet, oraakkelit ja valtiomiehet.

Kirjallisuuskatsaukseni vastasi mielestäni kysymykseeni: kuka hän oli, mitä hän opetti ja miksi hän opetti, mitä opetti. Platonille rakkaus oli sivistynyttä, pohdiskelevaa ja filosofista. Hänen kirjoituksensa itsehillinnästä saattoivat suututtaa aikalaisia. Kuitenkin hänelle maailman tärkeimpiä asioita olivat totuus, viisaus ja rakkaus. Jos meidän aikanamme lukee Platonia, voi tuntea kuinka hänen mielikuvitusmaailmansa tarjoaa lukijalle ihmeellisiä näkymiä. Väitän, että pulahdus Platonin maailmaan hänen kirjoitensa kautta, vahvistaa ihmisen, minunkin, sielua.

Tulkintojen luotettavuus on selkeä: olen kutonut yhteen Platonin pääajatukset sielusta, viisaudesta, rakkaudesta, Jumalasta ja oikeudenmukaisuudesta. Olen kutonut, kuten Platon teoksis-

saan opettaa kutomaan. Olen lainannut pitkiä lainauksia, osoittaen, etten salakuljeta sisään mitään vierasta, minusta lähtöisin olevaa harhaoppia. Olen pitäytynyt tekstissä, ja olen jättänyt omat mielipiteeni mahdollisimman vähäisiksi. Täten uskon, että olen menetellyt uskollisena Platonille, ja tieteelliselle mielipiteenmuodostukselle. Pidän perusteltuna käyttämäni laajat lainaukset ja viittaukset. En ole kirjoittanut omiani Platonin suuhun.

Eettisesti pidän kirjallisuuskatsaustani luotettavana kuvauksena Platonin ajattelusta. Olen myös päässyt asettamaani tavoitteeseen sivistyä suhteessa antiikin kreikan filosofiaan ja lisätä oppineisuuttani ja akateemista itsevarmuuttani.

Lähteet

- Asmus, V., & Oittinen, V. (1978). *Platon*. Kansankulttuuri.
- Harris, N., & Ahola, V. (2001). *Antiikin Kreikka*. Gummerus.
- Himanen, P. (1998). *Filosofian oikeudenkäynti*. WSOY.
- Platon, Itkonen-Kaila, M., & Thesleff, H. (1999). *Teokset: Kolmas osa, Faidon ; Pidot ; Faidros ; Parmenides ; Theaitetos*. Otava.
- Platon, (1999). *Teokset: Seitsemäs osa, Epinomis; Alkibiades I; Hippias (laajempi dialogi); Kirjeet VI – VIII, muut epämääräiset teokset; Kirjeet I – V, IX – VIII; Kleitofon; Theages; Kilpailijat; Hipperkhos; Minos; Sisyfos; Demodokos; Hyveestä; Oikeamielisydestä; Eryksias; Alkibiades II; Aksiokhos; Kääntäneet ja toimittaneet Anttila, A. M., Itkonen-Kaila, M., Itkonen, M., & Thesleff, H.* Otava.
- Platon (2007), *Teokset V; Valtio.. Kääntäneet ja toimittaneet Itkonen-Kaila, M.* Otava
- Platon, (1999). *Teokset: Toinen osa, Gorgias ; Menon ; Meneksenos ; Euthydemos ; Kratylos.* Kääntäneet ja toimittaneet Thesleff, H., Itkonen, M., Itkonen-Kaila, M., Saarikoski, P., & Tyni, M. Otava.
- Platon, (1999). *Teokset: Viides osa, Sofisti ; Valtiomies ; Timaios ; Kritias ; Filebos.* Kääntäneet ja toimittaneet Tyni, M., Itkonen, M., Itkonen-Kaila, M., Anttila, A. M., & Tyni, M. Otava.
- Pitkänen, P. (1994). *Platonisen filosofian perusteet: Johdatus Platonin metafyyssiseen epistemologiaan*. Joensuun yliopisto : Joensuun yliopiston kirjasto [jakaja]
- Raamattu, 1938
- Salminen, Ari: *Mikä kirjallisuuskatsaus* (2011). https://www.uwasa.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-349-3.pdf
- Thesleff, H., (1989). *Platon*. Suom. Itkonen-Kaila, M. Otava.
- Williams, B., (2000). *Platon: Filosofian keksiminen*. Suom. I. Halonen. Otava.